

24 april 2021

Auteurs Jeroen Kester en Rozemarijn Lubbe

Onderzoek: Tweede Koningsdag in coronatijd



Samenvatting

Afgebroken coronavakantie naar Griekenland blijft aan koningspaar kleven, maar meerderheid houdt vertrouwen

Een meerderheid heeft vertrouwen in Willem-Alexander en Máxima, maar dat vertrouwen is wel geschaad in de coronacrisis. De mislukte vakantie, vermeende onzichtbaarheid en de hogere vergoeding schaden het imago van het koningspaar.

Dat blijkt uit het jaarlijkse Koningsdagonderzoek van EenVandaag onder ruim 28.000 leden van het Opiniepanel. Daarin geeft 63 procent aan vertrouwen te hebben in de koning: het laagste cijfer sinds Willem-Alexander koning is. Het contrast met 2018 is groot, toen 85 procent nog achter zijn prestaties als koning stond. Ook de steun voor koningin Máxima daalt licht: van 78 procent vorig jaar naar 69 procent nu.

Zichtbaarheid in coronacrisis

De dalingen zijn vooral te verklaren door hun optreden in de coronacrisis. De helft vindt nu dat Willem-Alexander (50 procent) en Máxima (51 procent) hun rol als koning en koningin in deze tijd goed invullen. Vorig jaar, twee maanden na de eerste corona-uitbraak in Nederland, vonden een stuk meer mensen dat Willem-Alexander en Máxima (respectievelijk 72 en 69 procent) het goed deden in de coronacrisis.

Een heikel punt is de zichtbaarheid van het koningspaar in het afgelopen jaar. Ruim vier op de tien vinden dat ze zich onvoldoende hebben laten zien, terwijl, zegt een ondervraagde in het onderzoek, "dit rampjaar de uitgelezen kans was voor de koning om mensen in de samenleving te troosten en gerust te stellen". En een ander: "Natuurlijk, we zien wel eens beelden van hem tijdens een werkbezoek. Maar echt aanwezig zijn en het gehele volk een hart onder de riem steken, is klaarblijkelijk niet zijn ding."

Mislukte vakantie

Een tweede reden voor het matige rapport van Willem-Alexander in de coronacrisis is de mislukte vakantie naar Griekenland. Willem-Alexander reisde in oktober met zijn gezin af naar dat land, destijds aangemerkt als code geel. Hoewel het gezin volgens de coronaregels formeel niets verkeerd deed, ontstond er ophef over de timing en keerde de koning een dag later alweer terug. Het koningspaar bood via een videoboodschap excuses aan.

Een ruime meerderheid vond de vakantie onverantwoord en de ophef erover terecht. Maar met de excuses is de zaak niet afgedaan, blijkt uit het EenVandaag-onderzoek. 46 procent zegt dat de reis naar Griekenland tot op de dag van vandaag een negatieve invloed heeft op zijn beeld van de koning.

"Als ik nu aan Willem-Alexander denk, schiet deze miskleun gelijk door m'n hoofd. Wij zouden de koning niet moeten laten zien wat het goede voorbeeld is. Hij moet dat doen", zegt een gefrustreerd panellid. De reis kleeft net zo goed aan de koningin: 42 procent zegt nu een negatiever beeld te hebben van haar door de vakantie.

Meer geld

Onvrede over de vergoeding aan de koning is een derde factor voor de dalende cijfers voor het koningspaar. In 2021 betaalt de staat één miljoen euro aan inkomen plus 5,1 miljoen euro voor privépersoneel en onkosten uit aan Willem-Alexander. Een meerderheid (64 procent) noemt die uitkering te hoog. Drie op de tien vinden dit bedrag wel acceptabel.

De koning ontvangt dit jaar ruim twee ton meer belastinggeld dan vorig jaar. Hoewel dit is vastgelegd in de grondwet en de salarisstijgingen van rijksambtenaren volgt, zijn veel mensen verbolgen over de hogere vergoeding. 73 procent noemt dat onterecht, vooral omdat dit een verkeerd signaal geeft aan mensen die het fysiek, mentaal maar ook financieel zwaar hebben in de coronacrisis. "Corona maant de hele samenleving tot soberheid. Dit is een heel verkeerd signaal van een koning die dichtbij ons burgers wil staan", schrijft een ondervraagde.

Vertrouwen in persoon

Ondanks de voor het koningspaar tegenvallende cijfers over hun rol in deze coronacrisis, houdt een meerderheid vertrouwen. Dat vertrouwen hebben mensen vooral in zijn persoonlijkheid en gaat over meer dan alleen zijn rol in de coronacrisis. Ondervraagden omschrijven de koning als 'oprecht', 'sympathiek' en 'van goede wil'. Ook vinden mensen dat hij een belangrijke taak vervult in het buitenland.

Daarbij schrijven veel mensen dat zijn positie simpel lijkt, maar niet simpel is. "Continu een vergrootglas op je en jezelf niet kunnen verdedigen. Je zal er maar mee geboren worden", zegt een panellid in het onderzoek. Een ander deel bekijkt het functioneren van de koning relatief: "Een niet zo zichtbare koning is een verademing vergeleken met hijgerige en liegende politici", zegt een panellid verwijzend naar recente politieke perikelen rond de formatie en de toeslagenaffaire.

Vertrouwen in koningspaar

Vertrouwen in koningspaar daalt in afgelopen coronajaar

Allereerst, hoeveel vertrouwen heb je erin dat Willem-Alexander zijn werk als koning van Nederland goed doet?

Veel vertrouwen: 27%

Redelijk wat vertrouwen: 36%

Niet zo veel vertrouwen: 19%

Geen vertrouwen: 11%

Weet niet / geen mening: 6%

In 2020 had 74 procent vertrouwen in de koning.

Hoeveel vertrouwen heb je in Máxima als koningin?

Veel vertrouwen: 34%

Redelijk wat vertrouwen: 35%

Niet zo veel vertrouwen: 15%

Geen vertrouwen: 10%

Weet niet / geen mening: 6%

In 2020 had 78 procent vertrouwen in de koningin.

Wie van de onderstaande leden van het Koninklijk Huis is jouw favoriet?

Top 3:

1. Koningin Máxima: 28%

2. Koning Willem Alexander: 14%

3. Mr. Pieter van Vollenhoven: 7%

Draagvlak monarchie

Minder mensen achter monarchie

Nederland is een monarchie, wat betekent dat er een koning(in) aan het hoofd staat. In een republiek wordt het staatshoofd door het volk gekozen. Een voorbeeld daarvan is Frankrijk.

Moet Nederland een monarchie blijven of een republiek worden?

Monarchie blijven: 58%

Republiek worden: 32%

Weet niet / geen mening: 10%

Het draagvlak voor de monarchie staat op het laagste punt sinds het eerste Koningsdagonderzoek van EenVandaag in 2008. Vorig jaar gaf nog 67% aan voor een monarchie te zijn en 24% voor een republiek.

In Nederland is de koning het staatshoofd, dat betekent dat hij aan het hoofd van de regering staat en een politieke rol heeft. Zo heeft hij regelmatig gesprekken met de minister-president en andere ministers en spreekt hij ieder jaar de Troonrede uit. In sommige andere landen beperkt de koning(in) zich tot ceremoniële functies en heeft hij/zij politieke rol.

Vind je dat de koning(in) van Nederland ook politieke invloed moet hebben, of moet hij/ zij zich beperken tot ceremoniële functies?

De koning(in) moet ook politieke invloed hebben: 35%

De koning(in) moet zich beperken tot ceremoniële functies: 57%

Weet niet / geen mening: 8%

Tot 2012 lag het initiatief van de kabinetsformatie bij het staatshoofd, de koning(in). Deze wees een informateur of een formateur aan. Sinds 2012 neemt de Tweede Kamer het initiatief bij de formatie. Deze stelt vaak eerst een verkenner aan.

Ben je het eens of oneens met de volgende stelling:

'De koning moet weer het initiatief krijgen bij de formatie van een nieuw kabinet.'

Eens 43%

Oneens 47%

Weet niet / geen mening 10%

Rol koning tijdens corona

Helpt vindt dat koning en koningin het goed doen in de coronacrisis

Hoe vind je dat Willem-Alexander zijn rol als koning in de coronacrisis uitvoert?

- Heel goed 16%
- Redelijk goed 34%
- Redelijk slecht 19%
- Heel slecht 19%
- Weet niet / geen mening 11%

Hoe vind je dat Máxima haar rol als koningin in de coronacrisis uitvoert?

- Heel goed 19%
- Redelijk goed 34%
- Redelijk slecht 16%
- Heel slecht 16%
- Weet niet / geen mening 14%

Vind je de koning en koningin voldoende of onvoldoende zichtbaar tijdens de coronacrisis?

	Willem-Alexander	Máxima
Voldoende	43%	45%
Onvoldoende	45%	42%
Weet niet / geen mening	12%	14%

Speech en vakantie Griekenland

Mislukte vakantie kleeft aan koningspaar

In maart 2020 heeft de koning een toespraak op televisie gehouden over de coronacrisis.

'De koning zou op korte termijn weer een toespraak moeten houden over de coronacrisis.'

- Eens 46%
- Oneens 35%
- Weet niet / geen mening 19%

Koning Willem-Alexander en koningin Máxima kwamen vorig jaar oktober in opspraak vanwege een privé-vakantie naar Griekenland. Een dag na hun vertrek besloot het koningspaar vanwege de ontstane ophef vervroegd terug te keren naar Nederland.

Griekenland had destijds code geel, waarmee reizen naar dat land volgens de coronaregels formeel was toegestaan op eigen risico. Toch boden de koning en koningin in een video excuses aan voor hun vakantieplannen. Volgens de koning was het onverstandig om geen rekening te houden met de inwerking van de coronaregels op de samenleving en hadden ze niet moeten gaan.

Ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

	Eens	Oneens	Weet niet
De vakantie van het koningspaar was onverantwoord.'	71%	24%	5%
'De ophef over de vakantie van het koningspaar was onterecht.'	29%	66%	5%
'De vakantie heeft nu nog steeds een negatieve invloed op mijn beeld van koning Willem-Alexander.'	46%	47%	6%
'De vakantie heeft nu nog steeds een negatieve invloed op mijn beeld van koningin Máxima.'	42%	50%	8%

Vergoeding leden Koninklijk Huis

'Vergoedingen koning en kroonprinses te hoog'

Kroonprinses Amalia wordt dit jaar 18 jaar en krijgt vanaf dit jaar een vergoeding van de staat. Ze krijgt 296.000 euro inkomen per jaar en 1.338.000 euro voor privépersoneel en onkosten. Dat betekent dat ze van dit bedrag bijvoorbeeld woonruimte en beveiliging moet betalen. Ook Willem-Alexander kreeg een vergoeding vanaf zijn 18e.

Wat vind je van het bedrag dat prinses Amalia als vergoeding krijgt?

Te hoog 71%
Acceptabel 23%
Te laag 0%
Weet niet / geen mening 6%

De koning, koningin en prinses Beatrix betalen geen belasting over de vergoeding die ze krijgen. Dit ligt vast in de grondwet. De koning krijgt in 2021 1 miljoen euro aan inkomen, plus 5,1 miljoen euro voor privépersoneel en onkosten. De staat betaalt daarmee in 2021 ruim 200.000 euro meer aan de koning dan in 2020.

De vergoeding van de leden van het Koninklijk Huis is vastgelegd in de grondwet en volgen de salarisstijgingen van de rijksambtenaren en de vicevoorzitter van de Raad van State.

Wat vind je van het bedrag dat koning Willem-Alexander als vergoeding krijgt?

Te hoog 64%
Acceptabel 30%
Te laag 0%
Weet niet / geen mening 6%

Vind je het terecht of onterecht dat de koning in 2021 een hogere vergoeding krijgt dan in 2020?

Terecht 17%
Onterecht 73%
Weet niet / geen mening 10%

Bijna helft voor inkomen op Balkenende-norm voor koning

Sommige politieke partijen pleiten ervoor om de vergoeding voor de leden van het Koninklijk Huis fors te verlagen. Het inkomen van de koning zou volgens hen onder de Wet Normering Topinkomens moeten vallen, ook wel 'de Balkenende-norm' genoemd. Deze wet stelt grenzen aan het loon van topfunctionarissen in de publieke en semi-publieke sector. Voor 2021 is het maximum bruto jaarsalaris daarvan vastgesteld op 209.000 euro.

Anderen vinden dit te weinig voor een koning die als visitekaartje voor het land uitgaven heeft die anderen niet hebben en die een functie heeft gekregen waar niet op gesolliciteerd kan worden, maar waarin hij geboren wordt.

Ben je het eens of oneens met de volgende stelling:

'De koning moet een bruto jaarsalaris ontvangen van maximaal 209.000 euro.'

Eens 46%
Oneens 39%
Weet niet / geen mening 15%

De volgende vraag gaat over sociale mediagebruik. Gravin Eloise, het nichtje van de koning, deelt als enige van de koninklijke familie regelmatig berichten, foto's en filmpjes via openbare accounts op sociale media. De oudste dochter van prins Constantijn en prinses Laurentien geeft daarmee een inkijkje in het dagelijks privé-leven als 'royal'. Ze heeft inmiddels ongeveer 250.000 volgers op Instagram en 100.000 op TikTok.

De populariteit van de gravin zorgt voor discussie. Sommigen wijzen op het risico dat berichten op sociale media sneller kunnen leiden tot ophef en uiteindelijk slecht zijn voor het imago van de koninklijke familie. Anderen denken dat sociale media goed is voor het draagvlak voor de monarchie en vinden het bij de tijd passen als andere leden ook zelf actief zijn op sociale media.

Zou je het een goede of slechte zaak vinden als meer leden van het koninklijk familie meer van hun dagelijks leven delen via sociale media?

Goede zaak 38%
Slechte zaak 23%
Weet niet / geen mening 39%

Koningsdag 2021

Helpt viert Koningsdag niet

De volgende vragen gaan over de viering van Koningsdag 2021. Vorig jaar moest de koninklijke familie vanwege corona thuisblijven op Koningsdag. Dit jaar gaan ze wel naar Eindhoven. In plaats van door de stad te wandelen, zal de koning, alleen met zijn gezin, vanuit een tv-studio zijn verjaardag vieren. Er komen onder andere interviews en er is aandacht voor de stad Eindhoven.

Net als vorig jaar zijn er vanwege corona geen vlooienmarkten of andere fysieke activiteiten op Koningsdag. 's Ochtends wordt in heel het land het Wilhelmus gezongen en om 16.30 uur kan iedereen een toast uitbrengen op de koning.

Wat vind je van deze manier van vieren in coronatijd?

Heel leuk 6%

Redelijk leuk 17%

Niet zo leuk 23%

Helemaal niet leuk 33%

Weet niet / geen mening 21%

Wat ga jij dit jaar met Koningsdag doen of ga je niets bijzonders doen?

Je kunt meerdere antwoorden geven

Op tv naar een terugblik van voorgaande Koningsdagen kijken 4%

Meedoen of kijken naar de digitale kleedjesmarkt 1%

Iets vieren / gezelligs doen met mijn eigen huishouden 11%

Digitaal iets vieren / gezelligs doen met familie of vrienden 1%

Fysiek (in het echt) afspreken met vrienden of familie om iets te vieren of gezelligs te doen 12%

Fysiek (in het echt) afspreken met burens om iets te vieren of gezelligs te doen 2%

Om 10 uur 's ochtends het Wilhelmus zingen 3%

Winkelen 1%

Klussen 6%

Iets anders 11%

Ik ga niets speciaals doen 50%

Ik weet het nog niet 12%

Geen antwoord 1%

Wat, van de festiviteiten die door corona niet door kunnen gaan, mis je het meeste bij viering van Koningsdag?

Je kunt maximaal twee antwoorden geven.

De nationale viering met de koninklijke familie 16%

Koningsnacht, uitgaan 11%

De Vrijmarkt 22%

(Koningsdag)feest 11%

(Koningsdag)activiteiten, spelletjes 7%

(Koningsdag)concert, festival 10%

Gezelligheid met elkaar 35%

Anders 9%

Weet niet / geen mening 20%

EenVandaag Opiniepanel

Over dit onderzoek

Het onderzoek is gehouden van 21 tot en met 23 april 2021. Aan het onderzoek deden 28.648 leden van het EenVandaag Opiniepanel mee. Het onderzoek is na weging representatief voor zes variabelen, namelijk leeftijd, geslacht, opleiding, burgerlijke staat, spreiding over het land en politieke voorkeur gemeten naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2021.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onderzoeker Jeroen Kester, jeroen.kester@eenvandaag.nl

Over het EenVandaag Opiniepanel

Het EenVandaag Opiniepanel bestaat uit 70.000 mensen. Zij beantwoorden vragenlijsten op basis van een online onderzoek. Panelleden krijgen ongeveer één keer per week een uitnodiging om aan een peiling mee te doen.

